

TEHNIKA I INFORMATIKA U OBRAZOVANJU

5. Konferencija sa međunarodnim učešćem, FTN Čačak, 30–31. maj 2014.

TECHNICS AND INFORMATICS IN EDUCATION

5th International Conference, Faculty of Technical Sciences Čačak, 30–31th May 2014

UDK: 371.13:373.5

Stručni rad

UNAPREĐENJE STRUČNOG USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA SREDNJE STRUČNE ŠKOLE

Miloratka Simeunović¹

Rezime: U ovom radu prikazano je istraživanje čiji je cilj bio da se sagledaju mišljenja nastavnika o tome kako treba unaprediti sistem i praksu stručnog usavršavanja. Upitnikom su prikupljeni podaci od trideset nastavnika srednje stručne škole.

Nastavnicima su postavljena pitanja otvorenog tipa o tome šta je potrebno učiniti da bi se unapredilo njihovo stručno usavršavanje. Rezultati pokazuju da nastavnici smatraju da je stručno usavršavanje potrebno unaprediti, pre svega boljim finansiranjem kao i kvalitetom programa stručnih seminara.

Ključne reči: Nastavnik, stručno usavršavanje, obrazovanje.

IMPROVEMENT OF TRAINING TEACHERS SECONDARY VOCATIONAL SCHOOLS

Summary: This paper presents a study whose aim was to review the opinions of teachers on how to improve the system and practice of professional development. Questionnaire data were collected from thirty teachers vocational schools.

Teachers were asked open-ended questions about what needs to be done to improve their professional skills. The results show that teachers believe that professional development needs to be improved, especially better funding and quality programs of seminars.

Keywords: teacher, professional development and education.

1. UVOD

Stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju postao je neizostavan segment celoživotnog učenja i unapređenja kvaliteta rada nastavnika, stručnih saradnika i direktora. O svom stručnom usavršavanju koje podrazumeva kako školske, tako i vanškolske aktivnosti, mora voditi računa svaki prosvetni radnik koji želi da unapređuje svoj rad, učini ga kvalitetnijim, kreativnijim, prijemčivijim za današnje učenike.

Nastavnik, vaspitač i stručni saradnik je u obavezi da u toku pet godina sakupi minimum 120 bodova kroz stručno usavršavanje van ustanove, i to 1) ostvaruje najmanje po 16 bodova pohađanjem oblika stručnog usavršavanja koji razvija kompetencije za užu stručnu

¹ Miloratka Simeunović, Tehnička škola, OŠ „Milinko Kušić“, Ivanjica, e-mail: milasim@neobee.net

obast, poučavanje i učenje, podršku razvoju ličnosti deteta i učenika, komunikaciju i saradnju 2) ostvaruje najmanje 30 bodova pohađanjem oblika stručnog usavršavanja koji se odnose na prioritetne oblasti 3) preostali broj bodova do 120 u toku pet godina raspoređuje na osnovu prioriteta ustanove i sopstvenog plana profesionalnog razvoja. Nastavnik, vaspitač i stručni saradnik ostvaruje najmanje 100 bodova iz odobrenih programa i do 20 bodova za učestvovanje na odobrenim stručnim skupovima, letnjim i zimskim školama i stručnim i studijskim putovanjima. . [4]

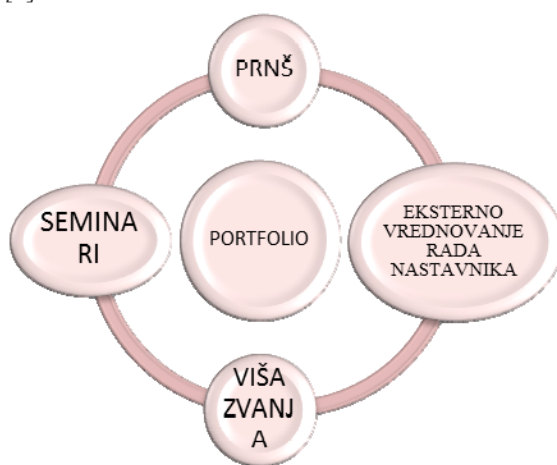
U okviru punog radnog vremena, nastavnik i stručni saradnik ima 68 sati godišnje različitih oblika stručnog usavršavanja, od čega je 24 sata pravo na plaćeno odsustvo iz ustanove radi pohađanja odobrenih programa i stručnih skupova, a 44 sata stručnog usavršavanja u okviru svojih razvojnih aktivnosti. Stalno stručno usavršavanje ostvaruje se aktivnostima koje preduzima ustanova u okviru svojih razvojnih aktivnosti i to:

- Izvođenje uglednih časova, odnosno aktivnosti sa diskusijom i analizom
- Izlaganje sa stručnih usavršavanja sa obaveznom diskusijom i analizom (sati se računaju po održanom sastaku stručnog organa)
- Prikaz knjige, priručnika, stručnog članka, časopisa i didaktičkog materijala iz oblasti obrazovanja i vaspitanja
- Prikaz bloga, sajta, posta, apleta, društvenih mreža i ostalih multimedijalnih sadržaja
- Publikovanje stručnih radova, autorstva i koautorstva knjige, priručnika, multimedijalnih sadržaja, nastavnih sredstava...
- Ostvarivanje istraživanja koje doprinosi unapređenju i afirmaciji obrazovno vaspitnog procesa
- Stručne posete i studijska putovanja definisana Razvojnim planom ustanove
- Ostvarivanje projekata obrazovno-vaspitnog karaktera u ustanovi
- Rad sa studentima, pripravnicima i volonterima
- Takmičenja i smotre
- Stručni aktivni, udruženja, podružnice, ogranci na nivou grada /opštine koja doprinosi unapređenju i afirmaciji obrazovno vaspitnog procesa
- Marketing škole
- Rad u radnim telima i programima.

Stručno osavršavanje nastavnika je proces koji se velikim delom odvija u samoj obrazovnoj ustanovi u kojoj nastavnik radi po modelu saradničkog učenja koji prepoznajemo kao veoma koristan, ali još uvek se radi na njegovom razvoju. U poređenju sa obukom koja se odvija van škole i čije organizovanje zavisi od drugih (direktora, centra za SU, Školske uprave...) profesionalni razvoj na nivou škole predstavlja kontinuirani proces koje planira sam nastavnik i koji obuhvata različite aktivnosti koje se realizuju u školi u kojoj radi (ili u drugim školama sa kojima škola u kojoj radi saraduje). Ovakav način stručnog usavršavanja omogućava nastavnicima sticanje različitih veština i kompetencija, pri čemu nastavnici jedne škole imaju potpunu kontrolu planiranja, pripreme i realizacije aktivnosti. Na taj način se obezbeđuje kvalitetna i uspešna saradnja između nastavnika, direktora i stručnih službi. Osnova na kojoj počiva ovakav oblik stručnog usavršavanja jeste da nastavnici uče jedni od drugih, što podrazumeva timski rad koji daje mogućnost saradnje, stvaranja, i

razmene ideja, što će omogućiti veću efikasnost svakog pojedinca. Kroz timski rad nastavnici razvijaju nove uspješnije pristupe učenju, ali bogate svoje znanje, razvijaju mišljenje i formiraju nove savremene poglede. Pogodnost profesionalnog razvoja na nivou škole je što čini vidljivim svako angažovanje nastavnika na ličnom profesionalnom razvoju. Sve što čini na svom profesionalnom razvoju i usavršavanju nastavnik mora i dokazati, a dokazi se čuvaju u Profesionalnom portoliju nastavnika. [6]

Za svakog nastavnika je veoma važno da sačuva dokaze o satima koji je potrošio na lični profesionalni razvoj na jednom mestu, kao i primere dobre prakse i druge dokaze koje smatra relevantnim. [5]

Slika 1: Šema povezanost i međuzavisnost podsistema (seminari, konferencije i savetovanja, PRNŠ –profesionalni razvoj nastavnika na nivou škole, eksterno vrednovanje i viša zvanja)

2. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

Ovaj rad je deo istraživanja koje je realizovano među nastavnicima srednje stručne škole. Cilj ovog istraživanja bio je da se ispituju mišljenja zaposlenih u srednjoj školi kako treba unaprediti sistem i praksu stručnog usavršavanja. U ovom istraživanju anketnog tipa korišćen je upitnik za prikupljanje podataka. Upitnik za nastavnike sadržao je pet pitanja. U prvom pitanju zahtevalo se od učesnika istraživanja da saopšte da li im je omogućeno stalno stručno usavršavanje. [1]

U drugom pitanju zamolili smo nastavnike da iznesu svoje mišljenje o tome šta bi oni lično preduzeli da unaprede pripremljenost nastavnika za rad u praksi. U trećem pitanju zahtevalo se od nastavnika da ogovore koliko im stručno usavršavanje pomaže podizanju kvaliteta nastave. Četvoro pitanje odnosilo se na broj bodova koje su ostavili u petogodišnjem period. Peto pitanje odnosilo se kvalitet programa stručnog usavršavanja. [3]

Istraživanje je sprovedeno na uzorku srednje stručne škole u Ivanjici.

U istraživanju je učestvovalo ukupno 30 nastavnika. Konkretno, bili su uključeni nastavnici različitih zanimanja. Škola ima pet područja rada: Mašinstvo i obrada metala, Ekonomija pravo i administracija, Trgovina, ugostiteljstvo i turizam, Tekstilstvo i kožarstvo i

Šumarstvo i obrada drveta. Uzorak na nivou škole obuhvatao je nastavnike različitih godina starosti, dužine radnog staža u prosveti i pola.

Karakteristike ispitivanih nastavnika prikazani su u **Tabeli 1:**

<i>UZORAK -TRIDESET NASTAVNIKA SREDNJE STRUČNE ŠKOLE</i>									
Nivo obrazovanja		Godine starosti			Dužina radnog staža			Pol	
Visoki	Viši	25-35	35-45	45-60	<10	10-20	20-30	M	Ž
92%	8%	11	14	5	8	18	4	9	21

3. REZULTATI ISRTAŽIVANJA

Pre nego što se usmerimo na tumačenje dobijenih rezultata, možemo primetiti da su nastavnici uspešno odgovorili na zadatak da razmišljaju o unapređivanju SU iz različitih pozicija.

Što se tiče stručnog usavršavanja nastavnika srednje stručne škole nastavnici su odgovorili da nemaju mogućnost stalnog usavršavanja. Razlog koji navode uglavnom se odnosi na finansijsku situaciju. Takođe starije kolege slabije pohađaju seminare u odnosu na mlađe kolege. Kao razlog navode skoriji odlazak u penziju. Uglavnom aktivno na seminarima učestvuju kolege starosne dobi od 35-45 godina. Žene su takođe aktivnije na stručnom usavršavanju nego muškarci.

Na pitanje o tome kako bi unapredili praksu SU nastavnika u srednjoj stručnoj školi, nastavnici su u prvi plan istakli da je potrebno rešiti finansijske probleme u ovoj oblasti, potencirati praktičnu primenljivost SU, podsticati nastavnike da se stručno usavršavaju, obezbediti bolje uslove za rad. Takođe kao bitan faktor navode blizinu mesta održavanja seminara kao i kvalitet predavača i kvalitet seminara koji pohađaju.

U prvi plan su, takođe, istaknuta očekivanja da se seminari organizuju u školi (ili negde dovoljno blizu), da SU dobije oblik profesionalne razmene između nastavnika (u školi i van nje), da se više pažnje posveti upravljanju SU na nivou škole i da se obezbede bolji uslovi za rad. [2]

Svi nastavnici imaju stručno usavršavanje u ustanovi. Dokaz su pripreme, ugledni časovi različita angažovanja u ustanovi. Svaki nastavnik je saglasan da ima svoj portfolio i da na jednom mestu čuva svu potrebnu dokumentaciju. Nastavnici rado prenose iskustva sa seminara koji su pohađali kako bi podigli kvalitet nastave.

Izveštaji sa pohađanih seminara realizuju se na stručnim većima i nastavničkim većima. Takođe iskustva stečena na seminarima primenjuju se kroz različite vidove u nastavi.

Veliki broj nastavnika nije ostavrio poreban broj bodova u petogodišnjem ciklusu.

Nastavnici su u svojim odgovorima jasno istakli da je za poboljšanje njihovog stručnog usavršavanja posebno važno pitanje kvaliteta programa SU koje pohađaju. Kao jedan od ključnih aspekata kvaliteta nastavnici vide primenljivost onoga što uče na seminarima. Suočavajući se svakodnevno sa realnim problemima u učionici i van nje, ono što nastavnici

traže jesu praktični saveti i primeri koji će im pomoći da se bolje snađu u takvim situacijama.

Predlog nastavnika odnosi se i na mesto održavanja seminara SU oni očekuju da se seminari održavaju prevashodno u njihovoj školi, ili barem u lokalnoj sredini (opštini, gradu). Ova ideja se, s jedne strane, može shvatiti kao opcija koja bi nastavnicima

olakšala pohađanje seminara, ali i kao opcija koja je u skladu sa savremenim idejama o tome da bi aktivnosti SU trebalo da se održavaju u školi i da budu relevantne za konkretni školski kontekst.

Kao vid da se unapredi praksa SU u našoj školi jeste podsticanje zajedničkog učenja i razmene iskustva sa kolegama u okviru stručnih aktiva i veća, kroz dijalog sa kolegama i organizovanjem uglednih časova.

Iako je predviđeno da lokalna samouprava finansira programe SU nastavnika, neki od ispitanika su navodili i to da su bili prinuđeni da samostalno finansiraju pohađanje seminara. Ove rezultate možemo povezati sa nalazima da se u nepovoljnim materijalnim situacijama prvo smanjuju izdvajanja za stručno usavršavanje nastavnika.

Nastavnici ističu potrebu za dodatnim podsticajima za SU, pre svega, u vidu nagrađivanja onih koji se usavršavaju, implementiraju novine, kvalitetno rade, odnosno postižu dobre rezultate. Pre svega akcenat stavljaju na postignute rezultate na takmičenjima učenika. Takođe kao bitan aspekt unapređivanja SU navode napredovanje u struci za nastavnike koji se stalno stručno usavršavaju. Stimulisanje nastavnika za napredovanjem jeste povećanje plate što kod nas nije uobičajena praksa. [3]

4. ZAKLJUČAK

Možemo reći da su nam nastavnici predočili širok spektar predloga kako bi trebalo unaprediti sistem i praksu stručnog usavršavanja. Tu se pre svega misli na podizanje kvaliteta programa SU, rešavanjem finansijskih problema čime bi se omogućilo i češće pohađanje seminara, održavanjem seminara u školil, ne samo predlog već i uvažavanje želja nastavnika prilikom izbora programa.

Nastavnici moraju da preuzmu svoj deo odgovornosti. U tom smislu bi trebalo podstaći nastavnike da planiraju stručno usavršavanje na osnovu vrednovanja nastavne prakse, bilo da je reč o samoevaluaciji ili evaluaciji koje obavljaju prosvetne vlasti ili stručne službe u školi. Ovakav pristup nastavnika i njihovo insistiranje na kvalitetu, učiniće da stručno usavršavanje preraste u smislen i svrsihodan proces od kojeg će pravu dobit imati oni sami i generacije njihovih učenika.

5. LITERATURA

- [1] Pešikan, A. (2010). *Analiza koncepcije stručnog usavršavanja nastavnika u Srbiji*, <http://www.sanu.ac.rs/odbor-obrazovanje/Prilozi/PesikanEtAl.pdf>
- [2] Karanac, R., Papić, Ž., Jašić, S., (2011). *Profesionalni razvoj nastavnika u funkciji unapređivanja kvaliteta obrazovnog-vaspitnog procesa* <http://www.pfb.unssa.rs.ba/Casopis/RadaKaranac.pdf>
- [3] Јованчићевић, О., Вићевић М., (2014). *Планирање стручног усавршавања и напредовања*, <http://www.rcu-uzice.rs/>
- [4] Katalog programa stalnog stručnog usavršavanja nastavnika, <http://katalog.zuov.rs/>

[5] Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika ("Sl. glasnik RS", br. 85/2013),

<http://www.skolskaupravacacak.rs/struno-usavravanje/879-pravilnik-o-strucnom-usavrsavanju-i-sticanju-zvanja-nastavnika-vaspitaca-i-strucnik-saradnika-85-2013.html>

[6] Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja,

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html